

Probleemstelling voor onderzoek dat de zorgrechten van gepensioneerde verdragsgerechtigden en hun gezinsleden in de EU verruimt tot het niveau van het basispakket ZVW.

Door althans een deel van de buiten Nederland in de EU wonende verdragsgerechtigde gepensioneerden wordt de terugval na emigratie op het woonlandpakket aan zorg als zeer problematisch ervaren. Dat kent drie dimensies: a) de vaak beduidend geringere omvang van het woonlandpakket aan zorg in de publieke sector; b) de geringere kwaliteit van zorg in de publieke sector; c) het niet toegang krijgen tot hoogwaardige zorg in de private sector van het woonland. Dat laatste speelt vooral in de mediterrane landen en mogelijk de oostelijke landen (en in bilaterale verdragslanden buiten de EU/EER). Toegang is wel mogelijk op basis van een part. verzekering bovenop het verdragsrecht, maar is vaak duur, leeftijdsafhankelijk of leeftijdsbeperkt, en mogelijk gepaard met uitsluitingen of nogal hoge eigen bijdragen.

De vraag is hoeveel het Nederland zou kosten of opleveren indien gepensioneerde verdragsgerechtigden (en hun gezinsleden) toegelaten zouden worden tot de verzekering ZVW, vooralsnog op vrijwillige basis, (ook) uit te oefenen in hun woonland en eventueel ook in het private zorgsysteem. Daartoe bestaan geen gemeenschapsrechtelijke belemmeringen. Pogingen daartoe om dit bij de Nederlandse politiek voor elkaar te krijgen zijn door de SBNGB in het verleden ondernomen, maar gestrand op betrekkelijk vage argumenten. Wenselijk is met beter, d.w.z. financieel, onderbouwde argumenten te komen om de Nederlandse politiek te kunnen overtuigen. Aan toelaten tot vrijwillige verzekering zouden nadere restricties van toegang en opzegging gesteld moeten worden om moral hazard zo veel mogelijk te voorkomen (zoals: eenmalige toegang, strikte condities van opzegging, bijv. slechts bij terugkeer naar Nederland of verhuizing buiten EU).

De omvang van de doelgroep die zou opteren voor toelating tot de ZVW is niet bekend, maar zou in (enquête)onderzoek geraamd kunnen worden (De VBNGB vond in een niet-representatieve online enquête vraag: 74%, maar dat zou wel eens veel te hoog kunnen zijn gezien ook de ervaringen met een vrijwillige WLZ-verzekering tot 2006).

Het onderzoek kan worden geformuleerd in termen van een maatschappelijke kosten-batenanalyse van verruiming van rechten van verdragsgerechtigde gepensioneerden tot ZVW zorg. Dat zal gefinancierd worden door de woonlandfactor te verhogen tot 1 voor de ZVW component in de bijdrage ex art.69 ZVW aan het CAK, of door het afsluiten van afzonderlijke contracten met (Nederlandse) ziektekostenverzekeraars als ware men ingezetene van Nederland. In het bijzonder de kosten-baten balans voor de Nederlandse publieke sector aan de orde te worden vastgesteld. In concreto zouden moeten worden vastgesteld: de maatschappelijke kosten en baten van het verschaffen van zorgrechten tot het niveau van het ZVW basispakket in het woonland, zowel in het publieke als in het private systeem, vooralsnog uit te gaan van vrijwillige ZVW verzekering. Overwogen kan worden een variant van verplichte (i.p.v. vrijwillige) ZVW verzekering toe te voegen. Overwogen kan ook worden de rechten ook uit te breiden tot de WLZ. Daarbij zouden alle relevante kosten voor de Nederlandse publieke sector aan bod moeten komen. Potentiële gedragseffecten die vermoedelijk in de richting zullen gaan van toenemende emigratie van gepensioneerden (binnen de EU) zouden meegenomen moeten worden, inclusief het formaliseren van emigratie door huidige “overwintelaars/spookburgers” die formeel ingeschreven blijven in Nederland (en dus ZVW-verzekerd blijven) maar feitelijk in (vooral zuidelijke) EU landen het grootste deel van het jaar verblijven (en dus juridisch gezien: wonen).

De vraag is of toelating van gepensioneerde verdragsgerechtigden tot de ZVW niet gepaard zou moeten gaan met additioneel beleid om dit verschijnsel van “spookburgers” tegen te gaan. In het onderstaande wordt daarvan vooralsnog uitgegaan, maar overwogen kan worden (bij wijze van variant) dergelijk beleid achterwege te laten en dus het bestaande gedoogbeleid van ingeschreven blijven in Nederland gewoon te laten voortbestaan. Alle relevante publieke domeinen waar (substantiële) kosteneffecten kunnen ontstaan dienen in de analyse betrokken te worden, dus ook belastingen en huisvesting bijv. Een en ander is in concept weergegeven in onderstaande tabel.

	Bieden aan vg gepensioneerden (en gezinsleden) van zorgrechten tot ZVW niveau	Beleid tot transformeren van “overwinteraars” tot immigranten/verdragsgerechtigden in woonland
(Meer)kosten voor Nederland in €*		
Op gebied van wettelijke zorg in Nederland		
Op gebied van zorg bij tijdelijk verblijf in woonland		
Op gebied van private zorg in woonland		
Op gebied van inkomstenbelasting		
Op overige publieke gebieden, namelijk		
Op gebied van overige belastingen		
i.v.m. controle bevolkings-en verzekerenadministratie		
(Meer) baten voor Nederland in €*		
(Verhoogde) premies voor ZVW (1)		
(Verlaagde) kosten voor verdragsrechtzorg in woonland		
(Verlaagde) kosten voor ZVW- zorg in Nederland (1)		
(Verlaagde) kosten voor pensioenlandzorg		
Op gebied van inkomstenbelasting		
Op gebied van huisvesting		
Op gebied van overige belastingen		
Op overige publieke gebieden, namelijk		
Kosten minus baten		

* D.w.z. op jaarbasis voor de Nederlandse publieke sector

(1) Ter discussie staat in hoeverre ook toegang tot het WLZ dekkingspakket gegeven zou moeten worden in het woonland.

Het bovenstaande gaat dus uit van beleid tot het verschaffen van de mogelijkheid van toegang tot de ZVW, waarvan de rechten zijn uit te oefenen in (ook) het woonland, zowel in de publieke sector als in de private sector (met een ruime mogelijkheid in vrije artskeuze) voor verdragsgerechtigden onder behoud van het dwingende verdragsrecht. Voorts aangevuld met nu nog niet bestaand beleid tot terugdringing van oneigenlijk gebruik van de “overwinteraarsstatus”, wat in elk geval meer controle op feitelijk verblijf in en buiten Nederland vergt (wat waarschijnlijk slechts in samenwerking met de woonlandinstanties kan). Aannemelijk is dat het verschaffen van toegang tot private zorg aan verdragsgerechtigden in het woonland als zodanig al het aantal overwinteraars zal doen afnemen. Bewust beleid tot verder terugdringen kan, zeker in relatie tot landen als Spanje en Portugal, echter nog grotere effecten hebben.

Alvorens deze probleemstelling nader uit te werken is het wenselijk bij wijze van brainstorming eerst een ruwe, hypothetische, schatting te maken per cel. Het gaat dan om het hypothetisch inschatten van mogelijke verschuivingen in zorgconsumptie (tussen woonland en Nederland, en tussen publieke en private zorg in het woonland), en in belastinginkomsten als gevolg van (formalisering van) migratie.

Daarbij zal ook duidelijk worden over welke grootheden empirische gegevens ter beschikking zouden moeten komen. In tweede instantie zou bekeken moeten worden of die empirische gegevens ook te vinden zijn. Belangrijker is echter nog af te tasten of aannemelijk valt te maken dat het toegang verschaffen tot de ZVW een niet al te grote aanslag op het beschikbare overheidsbudget zou betekenen. Mijns inziens zou pas na een eerste verkenning tot verdere uitwerking van de probleemstelling moeten worden overgegaan en gezocht moeten worden naar deskundige onderzoekers die een dergelijke kosten-batenanalyse kunnen uitvoeren. En voorts naar de organisatie en de financieringsmogelijkheden van zo’n onderzoek.

Jan de Voogd

25-9-2017